

ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ISSN 2306-6814

9 772306 681405

Науково-практичний журнал

№14 липень 2023

Головний редактор:

Ємельянов В.М.,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки
і техніки України

Заступники головного редактора:

Антонова Л.В.,
кандидат економічних наук, доктор наук
з державного управління, професор
Нора Г.А.,
доктор економічних наук, професор

Відповідальні секретарі:

Штиршов О.М., кандидат наук з
державного управління, доцент
Тимофеев С.П., кандидат наук з
державного управління, доцент
Кучеренко Г.Б.

Члени редакційної колегії:

Abbas Mardani, Ph.D. in Philosophy Management (USA)
Бартош Гордецки, доктор політичних наук, професор факультету журналістики й політичних наук Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща)
Беглиця В. П., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор
Гармідер А. Д., доктор економічних наук, доцент
Гнат'єва Т. М., кандидат економічних наук, доцент
Гришова І. Ю., доктор економічних наук
Дацій О. І., доктор економічних наук
Денисенко М. П., доктор економічних наук, професор
Козловський С. В., доктор економічних наук, професор
Кравчук А. О., кандидат економічних наук, доцент
Кушнір С. О., кандидат економічних наук, професор
Лазарева О. В., доктор економічних наук, професор
Ніколюк О. В., доктор економічних наук, професор
Плеханов Д. О., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор
Резнікова Н. В., доктор економічних наук, професор
Сазонець І. А., доктор економічних наук, професор
Сазонець О. М., доктор економічних наук, професор
Сорока С. В., доктор наук з державного управління, професор
Стоян О. Ю., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, доцент
Тарасова Т. О., доктор економічних наук, професор
Чвортко Л. А., кандидат економічних наук, доцент
Яременко Л. М., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Ярошевська О. В., доктор економічних наук, професор

ІНВЕСТИЦІЇ:

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

№ 14 липень 2023 р.

Журнал засновано у січні 2002 року.
Виходить 2 рази на місяць

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з питань

ЕКОНОМІКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Категорія «Б»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

— Index Copernicus (IC);
— SIS;
— Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 23727-13567ПП від 17.12.2018 року
ISSN 2306-6814

Передплатний індекс: 23892

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 458-10-73
(050) 382-06-63

E-mail: economy_2008@ukr.net
www.nayka.com.ua
www.investplan.com.ua

Засновники:

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
ТОВ "ДКС Центр"*
Видавець:
ТОВ "ДКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Рекомендовано до друку Вченою Радою 13.07.23 р.
Підписано до друку 13.07.23 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 30.4.

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 1307/2.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

© ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД, 2023

ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

№ 14 липень 2023 р.

У НОМЕРІ:

Економічна наука

Данилишин Б. М., Обиход Г. О., Ілляшенко І. О.

Методологічні принципи розвитку та управління туристичними дестинаціями у візі повоєнного відновлення України: досвід та інвестиції 5

Качула С. В., Лисяк А. В.

Інвестиції домогосподарств як джерело їх фінансової стійкості 12

Кучер Г. В., Козарезенко А. В.

"Зелені фінанси" у міжнародному співробітництві повоєнного відновлення України 18

Горин В. П., Квасниця О. В.

Перспективи нарощування фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я в умовах війни та поствоєнного відновлення України 27

Галіцин В. К., Галіцина О. В., Луняк І. В.

Методологічні підходи до статистичного оцінювання ефективності банківського сектора економіки 34

Ігнатенко М. М., Леваєва А. Ю., Плевако Я. А.

Впровадження інформаційних технологій у діяльність туристичних підприємств: напрями, виклики, перспективи 41

Голобородько Т. В., Буркова А. А.

Етичні аспекти лідерства в управлінській практиці: роль інформаційного забезпечення та менеджменту персоналу в умовах розвитку цифрового суспільства 47

Буднік О. М., Тарасович А. В., Яремova М. І., Зелінська А. М.

Базові імперативи використання інтерактивних методів навчання при викладанні дисциплін маркетингового циклу 55

Грabcук І. А.

Принципи фінансового моніторингу 62

Криховецька З. М., Крпельницька С. О., Кохан І. В.

Сучасний стан та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні 67

Полтавська О. В.

Основні ризики та загрози в процесі управління маркетинговою діяльністю туристичного підприємства 76

Терешко Ю. В., Татаринцева Ю. А., Михальчинець Г. Т.

Криптовалюти, інші засоби платежу та нові технології: кейс з основ взаємодії 82

Філіпчук Н. В., Водянка А. Д.

Необхідність розвитку емоційного інтелекту для ефективного врегулювання конфліктів у бізнес-середовищі 90

Шостак В. М., Москвич О. Д.

Стратегічні підходи до управління ризиками соціокультурного проектування в умовах невизначеності зовнішнього середовища 97

Шутько Т. І.

Теоретичні аспекти розвитку агробізнесу 101

Присяжнюк О. Ф., Плотнікова М. Ф., Булуй О. Г., Балтаєв В. М.

Організаційно-інноваційні рішення в системі управління підприємством та якістю його продукції 106

Тимошенко І. П., Мяхишевська О. М., Черняк Р. В., Скорик Д. В.

Систематизація джерел, методів та інструментів фінансування інвестиційних проєктів 117

Попович О. П., Пустовіт О. Г., Чобаль А. Ю.

Інтеграція цифрових засобів у вітчизняний туристичний та ресторанний менеджмент: потенціал Cloud Computing, Blockchain, Big Data та AI 127

Зейналлі Е. Н.

Роль держави у підвищенні конкурентоспроможності промислових підприємств 135

Грод М. І.

Теоретико-методологічні підходи до дослідження перспектив розвитку циркулярної економіки: від трансформації економічних бізнес-моделей до зеленої глобалізації 140

Державне управління

Карпа М. І., Збаровський Д. М.

Компетенція органів публічної влади щодо формування державної політики у сфері екологічної безпеки України: нормативно-правовий аспект 148

Перестюк І. М.

Механізм врегулювання дефолтів: практика і проблематика 155

Дехтяренко Ю. Ф.

Законодавство щодо управління комунальною власністю територіальних громад 159

Баб'як О. В.

Визначення сутності публічного управління охороною здоров'я 166

Малачинська М. Й.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я: проблеми реалізації 171

Іванісова М. А.

Механізми державного впливу на реабілітацію населення та забруднених територій 177

Крилов М. С.

Особливості публічного регулювання сфери водовідведення в Україні в контексті сталого розвитку 180

С. В. Качула,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2540-862X>

Л. В. Лисяк,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університет митної справи та фінансів

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2948-7089>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.14.12

ІНВЕСТИЦІЇ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ЇХ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

S. Kachula,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State University of Agriculture and Economics

L. Lysiak,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, University of Customs and Finance

INVESTMENTS OF HOUSEHOLDS AS A SOURCE OF THEIR FINANCIAL STABILITY

У статті досліджено сутність інвестицій домогосподарств як джерела їх фінансової стійкості. Встановлено, що домогосподарство з фінансовою стійкістю має здатність генерувати достатні доходи, ефективно керувати своїми витратами та зберігати резервні фонди. Тобто, фінансово стійке домогосподарство має достатній рівень накопичених заощаджень або інвестицій, які можуть використовуватися в разі фінансових негараздів або несподіваних витрат. Проведений аналіз динаміки заощаджень у доходах домогосподарств показав, що в 2019 р. та 2021 р. спостерігається від'ємний приріст заощаджень, що негативно вплинуло на фінансову стабільність домогосподарств, а з 2022 р. спостерігається переоцінка фінансової стійкості домогосподарств, при якій 40% домогосподарств вважає, що заощаджень вистачить на короткий термін. Доведено, що фінансова стійкість дозволяє домогосподарству впоратися з непередбачуваними подіями, такими як втрата роботи, медичні та інші несподівані витрати, економічні кризи або зміни в ринкових умовах. Інвестиційний потенціал населення вказує на здатність і готовність домогосподарств вкладати свої фінансові ресурси в різні види інвестицій з метою отримання майбутніх доходів і збільшення свого капіталу. Інвестиційна стратегія повинна відповідати фінансовим цілям та індивідуальним потребам домогосподарства.

The article examines the essence of household investments as a source of its financial stability. A financially sound household has been found to have the ability to generate sufficient income, manage its expenses effectively, and maintain reserve funds. That is, a financially stable household has a sufficient level of accumulated savings or investments that can be used in case of financial difficulties or unexpected expenses. The analysis of the structure of aggregate household resources showed that starting from 2020, the share of wages in the structure of aggregate household resources has been decreasing. This was influenced by the COVID-19 pandemic, when most household members were forced to switch to a remote form of work. The full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine reflected not only on the economy of Ukraine and business, but also on households. In 2019 and 2021, there is a negative increase in household savings, which negatively affected the financial stability of households, and from 2022, a reassessment of the financial stability of households is observed, in which 40% of households believe that savings will be enough for the short term. Financial resilience has been shown to enable a household to cope with unforeseen events such as job loss, medical and other unexpected expenses, economic crises or changes in market conditions. A financially stable household can maintain stability in its life, reducing financial stress and risks of debt burden. The investment potential of the population indicates the ability and willingness of households to invest their financial resources in various types of investments in order to obtain future income and increase their capital. Regardless of the chosen direction of

investment, it is important to conduct a detailed analysis, understand the risks and potential income, as well as be ready for long-term investments. The investment strategy should meet the financial goals and individual needs of the household. Creating emergency funds that can be used for contingencies is an important step in ensuring the financial stability of households during martial law. These funds can be used to cover the costs of emergency, medical services or evacuation if necessary. It is important to note that specific tools to support the financial stability of households under martial law may vary depending on government policies and available resources. Therefore, careful analysis of the situation, planning and consideration of risks are important elements of ensuring the financial stability of households in the conditions of martial law.

Ключові слова: домогосподарства, фінанси домогосподарств, фінансова стійкість, заощадження, інвестиції, інвестиційні ресурси, інвестиційний ризик, інвестиційна стратегія.

Key words: households, household finances, financial sustainability, savings, investments, investment resources, investment risk, investment strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Рівень життя домогосподарств в Україні є предметом постійної уваги та дискусій в рамках економічної, фінансової та соціальної політики. Державні органи працюють над поліпшенням економічних умов, збільшенням доходів населення та покращенням якості життя. Проте існують виклики, такі як бідність, безробіття та нерівності, які потребують подальших зусиль для досягнення сталого рівня життя домогосподарств у всіх регіонах України. Інвестиційний потенціал населення відображає можливості та ресурси, якими володіють індивіди або домогосподарства для здійснення інвестиційних дій. Чим більший інвестиційний потенціал домогосподарств, тим більше можливостей для створення робочих місць, інновацій, росту підприємництва та зростання економіки в цілому. Водночас, розвиток фінансової грамотності та доступу до фінансових послуг може сприяти покращенню інвестиційного потенціалу домогосподарств. У зв'язку з цим дослідження проблеми формування інвестиційного потенціалу домогосподарств, як джерела їх фінансової стійкості мають важливе наукове та практичне значення, а тому тема статті є актуальною.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Науковці досліджують інвестиції домогосподарств, як важливий напрямок у фінансовій науці, оскільки вони допомагають зрозуміти фактори, що впливають на фінансову стійкість сімей та можливості забезпечення їх стабільності у майбутньому. Дослідження інвестицій домогосподарств з метою ефективного управління їх фінансовими ресурсами та забезпечення стійкості майбутнього, в тому числі присвячені рекомендаціям оптимального розподілу активів для досягнення балансу між ризиком та доходністю, питання диверсифікації портфеля та стратегій управління ризиками розкрито в працях С. Качули [2; 3], С. Халатур, Г. Павлової, Л. Лисяк, Н. Дуброви [2], Т. Кізіми [4], А. Марини та Ю. Волкової [5], Є. Носової [6], А. Рамського [7] та ін. Дослідження

інвестицій домогосподарств має важливе значення, адже їх активізація свідчить про наявність умов, відповідних інструментів та фінансової грамотності населення. Вагомість значення інвестицій у довгостроковій перспективі для домогосподарств актуалізує вивчення їх розвитку як джерела забезпечення фінансової стійкості в складних сучасних умовах.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета написання статті полягає в дослідженні фінансової стійкості домогосподарств та їх здатності зберігати стабільність життєдіяльності у довгостроковій перспективі за рахунок здійснення інвестицій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Термін "домогосподарство" може використовуватися як економічний термін для опису господарської одиниці, яка включає дохід з різних джерел, витрати, активи та зобов'язання своїх членів. Він може охоплювати фізичні особи, сім'ї, пари або навіть співмешканців, які мають спільні фінансові інтереси та спільні витрати на побутові потреби, такі як житло, харчування, транспорт, медична допомога тощо. У контексті економічного аналізу домогосподарство може розглядатися як важлива одиниця для вивчення побутового споживання, доходів, витрат, схильності до заощаджень /збережень та інших фінансових показників. Аналізуючи домогосподарства, економісти можуть отримати уявлення про загальну економічну ситуацію, рівень життя та споживчі нахили населення.

Рівень життя домогосподарств в Україні визначається різними факторами, такими як доходи, доступ до основних потреб, якість житла, освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення та іншими. Національний рівень доходів домогосподарств в Україні є розмаїтим, існують відмінності між різними регіонами, містами та сільськими територіями. Деякі домогосподарства мають достатні доходи для задоволення своїх потреб, в той час як інші можуть знаходитися в складному фінансовому становищі. Основні витрати домогосподарств включають житло, їжу, одяг, транспорт, освіту, охоро-

Таблиця 1. Структура сукупних ресурсів домогосподарств, %

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
заробітна плата	40,0	43,8	45,6	47,1	47,0	45,3	46,5
прибуток та змішаний дохід	18,3	18,4	18,0	17,6	18,1	18,3	19,5
соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, з них:	37,2	34,1	33,4	32,5	31,8	33,8	34,1
соціальні допомоги	19,3	16,5	14,8	14,4	14,9	16,1	15,1

Джерело: сформовано на основі [1].

Таблиця 2. Структура сукупних витрат домогосподарств, %

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
придбання товарів та послуг	88,5	89,7	89,0	88,8	89,7	87,0	92,0
поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	8,7	8,9	9,0	9,3	9,6	10,3	10,7
нагромадження нефінансових активів	-0,1	-0,3	-1,2	-0,7	-1,1	-1,1	-0,5
приріст фінансових активів	1,9	0,9	2,4	1,7	0,8	2,7	-3,3

Джерело: сформовано на основі [1].

ну здоров'я та інші потреби. Доступ до якісних послуг та інфраструктури також впливає на рівень та якість життя домогосподарств. Соціальне забезпечення також відіграє важливу роль у поліпшенні рівня життя домогосподарств за допомогою державних програм підтримки, пенсій, допомоги малозабезпеченим групам населення та інших заходів, спрямованих на забезпечення базових потреб населення.

Фінанси домашнього господарства — фінансові відносини щодо управління грошовими ресурсами у процесі своєї життєдіяльності. До фінансів домашнього господарства відносяться [5]:

1) Доходи — грошові потоки, які надходять до домогосподарства з різних джерел, таких як фонд оплати праці (заробітна плата), доходи від підприємницької діяльності, інвестицій, пенсійні фонди тощо. Управління доходами полягає в розподілі цих коштів для задоволення потреб домогосподарства.

2) Витрати — грошові витрати, які здійснюються домогосподарством на покриття різних потреб, таких як житло, їжа, одяг, транспорт, освіта, медична допомога тощо. Управління витратами включає бюджетування, планування витрат, контроль над ними та прийняття розумних фінансових рішень.

3) Збереження — процес накопичення грошових ресурсів для майбутніх потреб або непередбачуваних обставин. Збереження можуть бути у вигляді готівки на банківському рахунку, інвестицій у фінансові інструменти і/або придбання цінних речей.

4) Інвестиції — використання фінансових ресурсів для отримання прибутку або зростання капіталу. Інвестування може включати придбання акцій, облігацій, нерухомості, підприємств або інших активів з метою збільшення власних фінансів.

За даними Державної служби статистики України в структурі сукупних ресурсів домогосподарств за 2015—2021 рр. найбільшу питому вагу займає заробітна плата — в межах 40—47% (табл. 1) [1].

Як свідчать дані табл. 1, з 2020 р. прослідковується зменшення частки заробітної плати в структурі сукупних ресурсів домогосподарств. На це вплинула пандемія COVID-19, під час якої більшість представників домогосподарств були вимушені перейти на дистанційну форму роботи. Повномасштабне вторгнення росії на територію України відобразилось не лише на економіці України та бізнесі, а й на домогосподарствах. У вересні 2022 р. Європейська комісія та Світовий банк у співпраці з партнерами оцінили витрати на відбудову та відновлення України у розмірі 349 млрд. дол. США [12]. За результатами П'ятнадцятого загальнонаціонального опитування в умовах війни, проведеного Соціологічною групою "Рейтинг" 23-24 липня 2022 року, "половина працюючих зазнали зниження зарплати від 10% і більше відсотків. У 43% зарплата не змінилась, в 9% — зросла. Найбільше тих, хто відчув зниження доходів серед тих, хто працює зараз віддалено або частково та підприємців. Тоді як серед державних службовців відносна більшість зберегла попередню зарплатню" [8].

За даними Державної служби статистики України в структурі сукупних витрат домогосподарств переважають значення показника "Придбання товарів та послуг домогосподарствами". Цей показник включає широкий спектр витрат, що здійснюються сім'ями на придбання різних товарів і отримання послуг (табл. 2) [1].

Як свідчать дані табл. 2, домогосподарства основну частку своїх доходів витрачають на придбання товарів і послуг: у структурі сукупних витрат їх частка впродовж досліджуваного періоду коливається, водночас має загалом висхідний характер. Більш детальне вивчення показника "Придбання товарів та послуг домогосподарствами" свідчить про такі його складові: Витрати на продукти харчування; на оренду або купівлю житла, комунальні послуги, ремонт і покращення житла, а також оплату за іпотеку, страхування нерухомості та подібні витрати; витрати на покупку або оренду автомобіля, паливо, технічне обслуговування, страхування, громадський транспорт та інші пов'язані витрати; покупку одягу, взуття, аксесуарів та інших предметів особистого вжитку; витрати на медичні послуги, страхування здоров'я, ліки, медичні засоби і прилади, а також інші пов'язані витрати на забезпечення здоров'я; витрати на освіту, подорожі, відпочинок, кіно, концерти, спортивні події, музеї, культурні заходи та інші товари та послуги. Показник придбання товарів та послуг домогосподарствами є важливим економічним показником, який допомагає аналізувати рівень споживання та економічну активність населення. Враховуючи витрати на різні складові життєвого споживання, дослідники можуть оцінити економічне становище домогосподарств, підвищити фінансову грамотність та розробити політики для поліпшення добробуту населення. Отримання більш детального аналізу складових витрат домогосподарств може допомогти зрозуміти споживчі звички, тенденції та пріоритети населення, що в свою чергу матиме вплив на розвиток ринків та економічне планування.

Щодо нагромадження нефінансових активів — вони мають від'ємне значення впродовж всього досліджува-

ного періоду, крім того приріст фінансових активів мав незначні, але позитивні значення (в інтервалі 0,8—2,4 %), водночас, в 2021 році відмічено їх суттєве зниження — на 6 відсоткових пунктів порівняно з 2020 роком).

Заощадження розглядаються як частка доходу, яку домогосподарства не витрачають на споживання, а замість цього відкладають для майбутнього використання.

Це може здійснюватися у вигляді грошових коштів, які зберігаються на банківських рахунках або в інших фінансових інструментах, таких як інвестиції, акції або облигації. Заощадження відіграють важливу роль у фінансовому плануванні та забезпечують фінансову стабільність. Вони можуть використовуватись для реалізації майбутніх цілей, таких як придбання житла, фінансування освіти, підготовка до пенсії або створення аварійного фонду для непередбачених витрат.

Термін "заощадження домогосподарств" відноситься до фінансової діяльності домогосподарств, за якої вони зберігають частину свого доходу або виділяють кошти зі свого бюджету на майбутнє використання. Заощадження домогосподарств — це накопичення фінансових ресурсів, які можуть бути використані в подальшому для різних цілей, таких як інвестиції, фінансування освіти чи планування пенсії. Дж. Кейнс стверджував, що "сума заощаджень є результатом колективної поведінки окремих споживачів, а сума інвестицій — колективної поведінки індивідуальних підприємців, ці дві суми обов'язково рівні, оскільки кожна з них дорівнює перевищенню доходу над споживанням" [11]. Заощадження домогосподарств включають регулярне/періодичне відкладання грошей, що залишаються після задоволення поточних витрат і платежів, у фінансові інструменти, такі як банківські рахунки, депозити, пенсійні фонди або інші форми інвестицій. Вони сприяють накопиченню капіталу, що може бути використаний для фінансування інвестицій в розвиток бізнесу, створення резервів на непередбачені витрати або надання фінансової підтримки в разі втрати роботи чи фінансових криз.

Заощадження домогосподарств можуть бути визначені як співвідношення між доходами та витратами, де заощадження розраховуються як різниця між доходами та витратами протягом певного періоду. Цей показник, відомий як рівень заощаджень, є важливим економічним показником, який відображає фінансову стабільність домогосподарств. Від'ємний приріст заощаджень є негативним явищем, адже у такому разі домогосподарств недостатньо коштів, всі доходи направляються на поточне споживання.

Від'ємний приріст заощаджень домогосподарствами України що спостерігався в 2019 р. та 2021 р., відображає порушення їх фінансової стабільності (табл. 3) [1].

Як свідчать дані табл. 3, частка заощаджень у доходах домогосподарств загалом є нестабільною. За досліджуваний період вона коливалася з найбільшого позитивного значення 1,8 % (в 2015 році) до 0,6% в 2016 році (найнижчий результат). Також відносно високим цей показник був в 2020 році (початок впровадження карантинних заходів у зв'язку з пандемією COVID19) — 1,6%. Водночас, вже в наступному 2021 році (рік продовження

Таблиця 3. Динаміка заощаджень у доходах домогосподарств

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Доходи, всього, млн грн	1772016	2051331	2652082	3248730	3744060	4045191	4698611
Заощадження (приріст), млн грн	31073	12591	30638	31547	-12457	63920	-177359
Частка заощаджень у доходах, %	1,8	0,6	1,2	1,0	-0,3	1,6	-3,8

Джерело: сформовано на основі [1].

пандемії і карантинних заходів) частка заощаджень домогосподарств у їх доходах стрімко впала на 3,8%. З 2022 р. спостерігається переоцінка власної фінансової стійкості домогосподарствами, адже значна їх частка (біля 40%) вважає, що зроблених заощаджень вистачить лише на місяць [8].

Під час воєнного стану та нестабільних економічних умов забезпечення фінансової стійкості домогосподарств має бути предметом особливої уваги, як власне їх самих, так і держави. Домогосподарства можуть створювати резервні фонди, укладати угоди з надійного страхування, розробляти екстрені фінансові плани та здійснювати виважені інвестиції. Тобто, інвестиційні рішення приймаються домогосподарствами задля формування майбутніх активів (нерухомості, цінних паперів тощо). Які рішення прийматиме чи інше домогосподарство стосовно інвестування залежать насамперед від рівня доходів та зовнішніх умов його функціонування (інституційного середовища, розвитку економіки, банківської сфери, фондового, страхового ринку та інших).

Розумне та свідоме управління заощадженнями допоможе домогосподарствам досягти фінансових цілей та забезпечити стабільність у непередбачуваних економічних умовах. Заощадження домогосподарств є важливим фактором не тільки для кожного індивідуального домогосподарства, але й для загального економічного розвитку. Через мобілізацію фінансових ресурсів та їх використання в економіці, заощадження домогосподарств можуть сприяти зростанню економіки, насичення її інвестиціями та створенню нових робочих місць. Тому держава має створювати належні інституційні умови функціонування домогосподарств у фінансовій системі, сприяти їх рівноправним відносинам з іншими учасниками фінансового ринку, банківської системи, ринку страхових послуг тощо. Роль держави у функціонуванні фінансово вразливих домогосподарств (сімей з дітьми, одиноких громадян похилого віку, громадян з інвалідністю та ін.) полягає у формуванні ефективної системи соціального захисту, пенсійного забезпечення, розвитку сфери соціальних послуг, медичного догляду, активізація механізмів державно-приватного партнерства, залучення громадських організацій, соціально відповідального бізнесу [10] тощо.

Фінансово стійкі домогосподарства здатні впоратися з непередбачуваними подіями, такими як втрата роботи, медичні та інші несподівані витрати, економічні кризи або зміни в ринкових умовах. Фінансово стійке домогосподарство може зберігати стабільність своєї життєдіяльності, знижуючи фінансовий стрес і ризики боргового навантаження.

Для досягнення фінансової стійкості домогосподарства, важливо прививати культуру планування бюджету зі

шкільних років, поступово розвивати фінансову грамотність щодо ефективного управління витратами та розумного інвестування. Інвестиції домогосподарств можуть бути одним з вагомих джерел їх фінансової стійкості.

Інвестиційний портфель домогосподарства — це сукупність фінансових активів, які належать домогосподарству і призначені для інвестування з метою збільшення капіталу або отримання доходу в майбутньому. Формуючи інвестиційний портфель, домогосподарства знижують ризики втрати інвестованих коштів, адже він може складатися з різних видів активів, таких як акції, облігації, іпотеки, фонди, нерухомість та інших. Основна мета інвестиційного портфеля домогосподарства — забезпечити зростання капіталу та отримання прибутку в майбутньому. Кожне домогосподарство може мати власні інвестиційні цілі, такі як накопичення коштів на пенсію, покупку житла, фінансову безпеку або забезпечення майбутнього навчання дітей. Відповідно до своїх цілей, домогосподарство вибирає активи для свого інвестиційного портфеля та встановлює розподіл коштів між різними інвестиційними можливостями.

Таким чином, одним із ключових принципів управління інвестиційним портфелем є диверсифікація. Домогосподарство розподіляє свої інвестиції між різними видами активів та ринками з метою зниження ризиків та забезпечення більш стійкого доходу. Наприклад, інвестування в різні компанії або різні галузі може зменшити ризик втрати всього капіталу, якщо одна з інвестицій буде збитковою.

Крім того, управління інвестиційним портфелем вимагає постійного моніторингу та перегляду. Домогосподарство повинно оцінювати результати своїх інвестиційних рішень, аналізувати ризики та робити необхідні коригування. Це включає в себе перегляд інвестиційного портфеля, врахування змін на ринку, оцінку відповідності досягнутих результатів поставленим цілям, тощо.

Управління інвестиційним портфелем може бути самостійним, коли домогосподарство самостійно приймає рішення щодо своїх інвестицій, або може залучати фінансових консультантів або управляючих активами для допомоги в цьому процесі. В будь-якому випадку, метою управління інвестиційним портфелем є максимізація прибутку або доходу при прийнятті відповідних ризиків.

Вибір виду інвестування вільних фінансових ресурсів домогосподарств залежить від кількох чинників [4; 6; 7]:

1) Інвестиційні цілі. Вибір впливає на те, яким чином особисті фінансові ресурси будуть використовуватися. Наприклад, якщо основною ціллю є забезпечення пенсійного забезпечення, то інвестиції в пенсійні фонди або довгострокові інвестиції можуть бути більш привабливими. У разі короткострокових цілей, таких як покупка автомобіля, можуть бути віддані переваги ліквідним інвестиціям або накопичувальним рахункам.

2) Ризикотерпіння. Рівень комфорту щодо ризику відрізняється у різних осіб. Деякі можуть бути готові взяти високий ризик з метою отримання високого доходу, тоді як інші можуть бути більш консервативними і шукати менш ризиковані інвестиційні можливості. Оцінка власного ризикотерпіння є важливою при виборі виду інвестування.

3) Фінансові знання і досвід. Рівень знань і досвіду в області інвестицій також впливає на вибір виду інвестування. Деякі люди можуть бути більш ознайомлені з ринками та фінансовими інструментами і віддають перевагу акціям, облігаціям або інвестиційним фондам. Інші можуть обирати більш прості інструменти, такі як банківські депозити.

4) Ліквідність. Для деяких осіб важливо мати легку доступність до своїх фінансових ресурсів у разі нагальної потреби.

Інвестиційний потенціал домогосподарств вказує на здатність і готовність домогосподарств та їх членів вкладати свої фінансові ресурси в різні види інвестицій з метою отримання майбутніх доходів і збільшення свого капіталу. Високий інвестиційний потенціал домогосподарств є важливим для розвитку економіки країни. Чим більше людей здатні і готові інвестувати, тим більше можливостей для залучення капіталу в господарство, створення нових робочих місць, інновацій та економічного зростання. Для сприяння розвитку інвестиційного потенціалу населення важливо розвивати фінансову грамотність через освіту та надання достовірної інформації про різні інвестиційні можливості, механізми та інструменти. Також потрібно створювати сприятливі умови для доступу до фінансових послуг, забезпечувати прозорість інвестиційного середовища та захищати права інвесторів. Збагачення інвестиційного потенціалу населення може сприяти сталому розвитку та забезпеченню фінансової стійкості та процвітання як домогосподарств, так і країни в цілому.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розвиток ринку заощаджень населення є важливою умовою функціонування фінансової системи країни та стабільності економіки. Цей процес сприяє формуванню фінансово стійких домогосподарств та забезпечує їм можливість зберігати свої кошти та використовувати їх для майбутніх цілей. Накопичення капіталу домогосподарствами може бути використано для інвестицій у різні галузі економіки, створення нових підприємств, зростання зайнятості та розширення виробництва. Забезпечення фінансової стійкості домогосподарств надасть можливість задовольнити їх майбутні потреби, включаючи пенсійне забезпечення чи фінансування освіти, житла, медичного обслуговування та інших важливих витрат.

Розвиток ринку заощаджень вимагає сприятливої економічної ситуації та розвинутого інституційного середовища, де домогосподарства матимуть доступ до різних фінансових продуктів та інструментів, а також належний захист своїх прав, як інвесторів. Крім того, важливо забезпечити фінансову грамотність домогосподарств, щоб вони могли зрозуміти ризики та переваги різних видів інвестицій, вибирати оптимальні стратегії збереження та об'єкти інвестування. Важливим елементом розвитку ринку заощаджень є також роль фінансових інституцій, таких як банки, страхові компанії, пенсійні фонди та інші фінансові посередники, які надають різні фінансові послуги та ресурси для збережень населення.

В цілому, розвиток ринку заощаджень населення є ключовим фактором для забезпечення стійкого економічного зростання, фінансової стійкості та підвищення рівня життя громадян. Усвідомлення важливості інвестицій може сприяти збільшенню особистої захищеності, підвищенню доходів, та їх впливу на фінансову стійкість домогосподарств та покращенню якості життя.

Результати дослідження можуть бути використані як відправна основа для розробки заходів фінансової політики держави та органів місцевого самоврядування, спрямованих на підвищення/розвиток рівня фінансової освіти, спрощення доступу до фінансових послуг та створення сприятливого інвестиційного клімату для домогосподарств, що є перспективою подальших досліджень.

Література:

1. Державна служба статистики: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.06.2023).
2. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. (практикум) / С.В. Качула, С.М. Халатур, Г.Є. Павлова, Л.В. Лисяк, Н.П. Дуброва. Дніпро: Моноліт, 2022. 204 с.
3. Качула С.В. Державна фінансова політика соціального розвитку: монографія; Київ: КНТЕУ, 2019. 423 с.
4. Кізіма Т. О. Фінансові інструменти залучення заощаджень домогосподарств до інвестиційних процесів: прагматико-аналітичний аспект. Вісник Економіки. 2019. № 4. С. 33—46.
5. Марина А. С., Волкова Ю. В. Фінанси домогосподарств в структурі інвестиційних ресурсів країни. Підприємництво та інновації. 2020. № 13. С. 104—110.
6. Носова Є. А. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2015. № 2 (167). С. 73—80.
7. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств: монографія; Київ: КНУТД, 2014. 352 с.
8. Рейтинг. П'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Україна під час війни. Зайнятість і доходи (23-24 липня 2022). URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_job_income_1000_ua_072022_%D1%85v_press.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
9. Kachula S., Lysiak L., Barannyk L., Masiuk I., Tereshchenko T., Salnykova T. Public-private partnership as a foundation of the financial stability of the state and households in the conditions of health care financing transformation in Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research — Magnanimitas. 2023. 12/03-XXIX PP. 152—159.
10. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O. Ziuzin, V. Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2021. Vol. XVII (1). Pp. 73—82. Available at: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_17.pdf
11. Keynes J. M. (1936) The General Theory of Employment, Interest and Money. URL: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/ch06.htm>
12. The World Bank. Потреби України на відновлення та відбудову оцінюються у 349 мільярдів доларів США. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion>. (дата звернення: 10.06.2023).

References:

1. The official site of State Statistics Service (2023), [Online], available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 June 2023).
2. Kachula, S.V., Khalatur, S.M., Pavlova, H.Ye., Lysiak, L.V. and Dubrova, N.P. (2022), Investytsijnyj menedzhment [Investment management], Monolit, Dnipro, Ukraine.
3. Kachula, S.V. (2019), Derzhavna finansova polityka sotsial'noho rozvytku [State financial policy of social development], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
4. Kizyma, T.O. (2019), "Financial instruments for attracting household savings to investment processes: pragmatic and analytical aspect", Visnyk Ekonomiky, vol. 4, pp. 33—46.
5. Maryna, A.S. and Volkova Yu.V. (2020), "Household finances in the structure of investment resources of the country", Pidprijemnytstvo ta innovatsii, no. 13, pp. 104—110.
6. Nosova, Ye. A. (2015), "Household savings as a source of investment resources in Ukraine", Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu im. Tarasa Shevchenka, Serii: Ekonomika, vol. 2 (167), pp. 73—80.
7. Ramskyi, A. Yu. (2019), Investytsijnyj potentsial domohospodarstv [Investment potential of households], KNUVD, Kyiv, Ukraine.
8. Sociological Group "Rating" (2022), "Rating. Fifteenth national survey. Ukraine during the war. Employment and income", available at: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vremya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_izulya_2022_goda.html (Accessed 07 June 2023).
9. Kachula, S., Lysiak, L., Barannyk, L., Masiuk, I., Tereshchenko, T. and Salnykova T. (2023), "Public-private partnership of the state and households in the conditions of health care financing transformation in Ukraine", AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, vol. 14/01-XXXIV, pp. 152—159. doi: <https://doi.org/10.33543/1301347683>
10. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk and O. Ziuzin, V. (2021), "Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect", AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, vol. XVII (1). pp. 73—82.
11. Keynes, J. M. (1936), "The General Theory of Employment, Interest and Money", available at: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/ch06.htm> (Accessed 09 June 2023).
12. The World Bank (2022), "Ukraine's needs for recovery and reconstruction are estimated at 349 billion US dollars", available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion>. (Accessed 07 June 2023).

Стаття надійшла до редакції 09.07.2023 р.